

D'Almansa, d'aquell mal, de les derrotes i d'algunes victòries

XIMO PUIG

Portaveu adjunt Grup parlamentari socialista

L'episodi potser més rellevant per a la història política valenciana en els darrers segles està passant amb més pena que glòria en l'actual paisatge cívic que arrossega el país. Malauradament, propostes com la de l'Agrupació Borriana de Cultura, compromesa des del seu naixement en la realitat cultural que l'envolta i amb una mentalitat crítica, gens floral, resten massa aïllades enmig d'un desert poc habitat d'iniciatives nascudes de la societat civil per enfortir la consciència pròpia.

Historiadors i intel·lectuals ben qualificats —que en tenim i de gran dimensió malgrat que mai no tinguen cap presència en la radiotelevisió pública— han donat compte dels esdeveniments que a la fi acabaren amb l'especificitat dels furs i, en definitiva, en la nova versió de l'estructura territorial de visió borbònica, homogeneïtzadora i centralista.

La força del fet l'evidencia l'ombra immensa de tres segles que han fet falta per recuperar l'autonomia política. En una dialèctica constant entre l'acció del centralisme i el sacseig perifèric sempre agreujat però massa poc constant en la seua organització reivindicativa, han passat dos-cents setanta-sis anys fins que els valencians aconseguírem l'autogovern en una versió moderna, es a dir, democràtica i d'acord amb les bases constitucionals del segle xx.

La debacle dels austriacistes significà l'inici d'un temps on la modernització s'assimilà al procés centralitzador i la planificació estratègica del futur es va fer des d'eixa perspectiva deixant a la fi una petjada que encara avui és present en àmbits tan dispars com les infraestructures o la justícia.

El títol vuitè de la Constitució aprovada l'any 78 recupera una visió contraposada al jacobinisme. Es podrà valorar insuficient o excessiva, però indubtablement després de la frustració de l'època republicana, la consolidació de les autonomies resulta una passa endavant indubtable.

Tot i les seues mancances, l'Estatut del 82 ha obert una transformació d'una gran profunditat. La institucionalització de l'autogovern, la creació a escala valenciana de tot el marc democràtic en termes assimilats a l'entorn europeu, la capacitat d'intervenció en l'economia, la consecució de fites com l'entrada del valencià a l'escola han suposat una ruptura radical del que significaren els darrers segles, i d'una manera especial la dictadura franquista que va infringir un càstig específic a una visió plural d'Espanya i a totes les llengües que no foren l'oficial.

Ara bé, tampoc cal obviar el problemàtic camí d'accés a l'autonomia i la tan limitada voluntat expressada en tot aquest temps per la dreta valenciana. L'anomenada *batalla de València* engegada pels sectors més ultres en base a la baralla simbòlica ha estat, a la fi, un fre constant a l'enfortiment del país. Una manipulació de sentiments que convenientment utilitzada li ha donat a la dreta en la darrera dècada una hegemonia conjuntural ben llarga, encara que això siga a costa del propi país.

Malgrat tot, finalment s'aconseguí superar les limitacions inicials de la via anomenada lenta a través de l'article 143 de la Constitució i fou possible assumir abans que moltes altres comunitats competències tan fonamentals com la salut.

Ara, més de 20 anys després de l'aprovació de l'Estatut, s'ha abordat una reforma que ens dóna noves possibilitats per aprofundir en l'autogovern. Es tracta d'un pas endavant. Segurament —en la meua opinió— insuficient, però la realitat política del país és la que és i respon democràticament. El consens alcançat és un valor clau en la defensa de la convivència i una vegada més la responsabilitat de l'oposició l'ha fet possible.

L'estatut reformat obri moltes portes però dependrà de la voluntat de qui governe desenvolupar-lo en una o altra direcció. Eixa és també una de les característiques de les constitucions com a marc de regles de joc comunes. Així, la posada en marxa de l'agència tributària pròpia, el desenvolupament de la policia autònoma o, en general, els compromisos de cohesió dependran en tot cas de la voluntat política del govern de torn.

L'escenari en el conjunt d'Espanya ens va situar en una oportunitat que la falta de coratge dels governants de la Generalitat Valenciana va frustrar. De fet, la única aportació directa del president fou una clàusula eclèctica de més que dubtosa efectivitat real en demanar allò que altres comunitats negocien com a transferències. No sembla un plantejament que evidencie liderat ni determine l'estratègia pròpia, potent, ambiciosa que necessita el país.

Malauradament, les aportacions impulsades des de l'oposició relacionades amb el finançament, el deute històric en infraestructures o la descentralització eficaç de l'Estat com ara el poder judicial, van ser eliminats o molt minvats en la seua determinació.

Del nou text cal destacar tot el contingut social que incorpora la renda bàsica garantida i una carta de drets en una orientació de cohesió i d'inclusió que els progressistes tenim l'obligació d'impulsar des del parlament perquè les primeres accions del govern valencià parlen obertament de la lectura mesquina dels conservadors que congelen en aquests moments les veritables possibilitats de l'Estatut.

Tres-cents anys després hi ha raons per a la incertesa, per al desencís, però també per a un cert optimisme.

La recuperació de l'autogovern, la presència del valencià a l'escola i la possibilitat de desplegar l'agenda social són aspectes positius però manifestament insuficients fins i tot en eixos aspectes.

Després de la institucionalització dels anys 80, ara correspon el temps d'una segona modernització que visualitze una Comunitat Valenciana amb un autogovern major d'edat i capaç de desplegar tota la potència econòmica ben necessitada d'una reformulació, la normalització de l'ús de la llengua pròpia com senyal d'identitat, una nova ordenació territorial on es reconcilie l'acció humana i els recursos naturals i un país en què, en definitiva, els valors —els millors valors de l'humanisme— impregnen una societat socialment avançada, moderna, innovadora, justa i solidària.